

Lemezünk a verbunkos muzsika kiemelkedő művelőjének, a reformkori szórakoztató és tánczenék ihletett szerzőjének és a virtuóz hegedűművésznek állít emléket halála 150. évfordulója alkalmából.

Rózsavölgyi Márk (1789. Balassagyarmat–1848. I. 27. Pest) szegény kereskedő családból származott. Nyolcévesen kezdett hegedülni, majd később Prágában folytatta tanulmányait. Részleteket erről nem tudunk, de 1834-ben németül írt önéletrajzban olvashatjuk, hogy felnőtt életének első szakaszában sok magyaros művet szerzett, amelyeket hazájában, sőt Franciaországban és Angliában is nagy tetszéssel fogadtak. Fáradhatatlanul foglalkozott zeneszerzéssel, az említettek közül klasszikus formákkal is próbálkozott: komponált vonósnégyeseket, variációkat, „néhány koncertdarabot, többek közt egy nagy magyar rondót és magyar variációkat is hegedűre zenekari kísérettel”, utóbbiakkal 1833-ban a pesti színházban nagy sikert aratott.

Az 1808. és 1833. közötti éveket részben Pesten töltötte, ahol egy ideig a magyar színtársulat hegedűse volt, majd Baján élt és közben dunántúli városokban hangversenyzett, Temesváron pedig két éven át a színházi zenekarban játszott. Legelső nyomtatott művét (*Hat magyar nóták*, Pest 1811.) még Rosenthal néven publikálta, művésznevét a Veszprémvármegyei Zenetársaság egyik ülésén kapta 1824-ben. (Hivatalosan csak 1846-ban engedélyezték nevének magyarosítását.) A *Magyar Nóták Veszprém Vármegyéből* című nevezetes gyűjtemény füzeteiben 1824-1831-ig már Rózsavölgyi név alatt jelent meg 18 *Magyarja* a

sorozat szerkesztőjének, Ruzitska Ignácnak zongoraíratában, további négy pedig – közöttük a legkorábbi ismert csárdás (1835) – Mátray Gábor gyűjteményeiben.

Pestre költözése (1833) után is gyakran látogatta vidéki városainkat, s az 1835-ös pozsonyi országgyűlés alkalmával Bécsben is járt. A pesti magyar színház (1840-től: Nemzeti Színház) 1837-es megnyitására készült *Nemzeti örömhangok* című zenekari művének fölépítése jól mutatja Rózsavölgyi törekvését az összetettebb formák kialakítására. Még inkább az 1842 farsangjára, Szöllösi Szabó Lajos táncművész koreográfiája alapján komponált *Első magyar tánc* (jelen CD 1 darabja) amely a báli közönség köreiből osztatlan lelkeseδέst váltott ki és hosszú időre megalapozta szerzőjének hírnevét. További körmagyarjai – *Keleti reményhangok* (8), *Kiseddápóló*, *Országgyűlési tánc* (17), *Köri magyar*, *Koszorú*, *Társalgó*, *Vigadó* - ezt a sikert, úgy látszik, már nem tudták elérni. Mind ezekkel, mind pedig egyéb táncdarabjaival, amelyeket egyszerűen csak *Eredeti magyar* (csárdás, ritkábban *fellengős* = szárnyaló, lelkes) *magyar* vagy *Nagy magyar ábránd* alcímmel jelölt meg, érzékenyen reagált a kor társadalmi és politikai történéseire. Az országgyűlésen, koronázáson kívül egyéb események is ösztönözték a komponálásra, így a balassagyarmati vármegyeiháza felavatása (1835), a nógrádi tisztújítás (1836), a pesti nagy árvíz (1838), a Nemzeti Kör (1841), a Védegyelet (1844) megalakulása, főispáni beiktatások, névnapok stb. Számos táncdarabja őrzi emléket azoknak a településeknek, tájaknak, ahol élt vagy megfordult: a szülőföld

szereite ihlette például a *Nógrádi emlék* című vonósnyegyesét (11). Műveinek ajánlásai egyúttal jelzik támogatóinak körét: főúrak, politikusok, magas rangú köztisztviselők, illetve nejeik, jó módú polgárcsaládok hölgytagjai, akikről föltételezhető az is, hogy maguk és mások szórakoztatására szívesen játszogatták zongorájukon a bálokon és más alkalmi mulatságokon hallott táncokat. *Ellenzéki kör* című magyarjának (14) idősrőségét a Pesti Kör és a Nemzeti Kör egyesülése adta (1847), a kezdeményező gróf Batthyány Lajosnak szóló ajánlással, a *Jelszó* (3) címlapján annak a Bod Dánielnek a neve szerepel, aki számos kézírata megvásárlásával anyagilag támogatta a szerzőt. Csárdással köszöntötte Erkel Ferencet (Halljuk! – 2) és a hazánkba látogató Lisztet (*Idvezlő*, 1846) is; ő magyar rapszódiaiban Rózsavölgyi két témáját is feldolgozta. A Nemzeti Kör 1844 és 1847 között hat füzetben zongoraletét formájában tette közzé Rózsavölgyi kiadatlan táncait, főleg a koraiakat. Ez idő tájt az öregedő muzsikus zongora- és hegedűórákat adott, de rossz anyagi helyzete újra vidéki föllépésekre készítette. Utolsó körútjáról már súlyos betegen tért haza. Elhunytakor Petőfi – „Rózsavölgyi halálára” című versével – őszinte, meleg szavakkal búcsúzott el „vén barátjától”. Életművét pusztán kompozícióinak száma alapján nehéz volna értékelni. Szerzeményeinek egy része ugyanis – mint három- illetve négyszólamú vonósegýüttesekre írt műveinek szólamanyaga –

kéziratban maradt fenn, másokat nyomtatásban ismerünk, nagy részük zongoraletét. Mintegy száz verbunkos stílusú darabja közül huszonhatnak zongoraváltozatáról is tudunk, közel hatvan táncának kiadását föltehetően ő maga készítette elő. Egybekötve maradt fenn ötvenkilenc, részben máshonnan ismert magyar táncának hegedűszólama, ezeket szóló és zongorakíséretes előadásra szánta. Nem magyar táncdarabjainak – mazurkák, „lengyelek”, vagyis polonézek stb. – száma csekély (lemeziünkön a 4, 6, 10, 13, és 16). Említésre érdemes még daljátéka, *A visegrádi kincskereskedők*, ennek 1839-es pesti magyar színházbeli bemutatója azonban sikertelen volt. Rózsavölgyi tánczenéjének jellemzéséül így összegezhetjük zenetörténészeink (Szabolcsi Bence, Major Ervin, Bónis Ferenc) megállapításait. E sajtós, a hagyományos verbunkos továbbfejlesztett kis formáiban kibontakozó muzsika mintegy ös-szefoglalása és egyéni alkalmazása a neves elődök munkáiban kialakult stílusjegyeknek. Dallamvilága választékos és fantáziadús, gazdag, kifejező ritmika társul hozzá, harmonizálása bensőséges, izléses, hangszerelése szakszerű. Mindezek révén Rózsavölgyi művészete fölülemelkedik a század harmincas-negyvenes éveiből ismert magyar szórakoztató zene átlagos stílusán. A zeneszerző és művész életútját Réti Zoltán rajzolta meg úttörő biográfiájában: *Rózsavölgyi Márk*, Budapest, 1975.

Papp Géza

Az 1985-ben alakult **Festetics vonósnegyes** az egyetlen magyarországi együttes, amely a klasszikus quartettirodalmat korhű hangszereken szólaltatja meg. Nevüket a magyar felvilágosodás jeles alakjának, a művészetpártoló Festetics György grófnak az emlékére választották. Haydn Op.9-es vonósnegyes sorozatáról készített Hungaroton lemezük 1989-ben nemzetközi elismerést aratott. Azóta számos hangfelvételt készítettek és rendszeresen fellépnek a legkülönbözőbb hazai és európai koncertterekben, fesztiválokon. 1996 óta háromszor jártak nagysikerű hangversenykörúton az Egyesült Államokban.

A bécsi klasszikus szerzők (Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert) műveinek előadása mellett mindig fontos feladatuknak tekintik a 18. sz. és a 19. sz.-i kevésbé ismert magyar zeneszerzők műveinek megszólaltatását, különösen a verbunkos-kamarazene művek életre keltését. Így már 1989 óta rendszeresen megszólaltatják Rózsa-völgyi Márk vonósnegyesre komponált társastáncait, csárdásait.